

Ferenc pápa üzenete a szegények világnapjára
Évközi 33. vasárnap
2020. november 15.

„A szegény felé is nyújtsd ki a kezedet” (vö. Sir 7,32)

„A szegény felé is nyújtsd ki a kezedet” (vö. Sir 7,32). A régi bölcsesség e szavakat mint követendő szent életszabályt állítja elénk. Ezek a szavak ma is ugyanolyan időszerűek, mint bármikor és segítenek abban, hogy tekintetünket a lényegesre irányítsuk és áttörjük a közöny válaszfalait. A szegénység számos különféle módon jelenik meg, és minden egyes sajátos helyzet figyelmet követel: mindegyikben lehetőségünk nyílik arra, hogy az Úr Jézussal találkozzunk, aki kijelentette, hogy a legkisebb testvéreiben jelen van (vö. Mt 25,40).

1. Vegyük kézbe Jézus, Sirák fia könyvét az Ószövetségből, amelyben megtaláljuk a Krisztus előtt kb. kétszáz évvel élt bölcs szavait, aki azt az igazságot kereste, ami az embereket jobba teszi, illetve képessé az élet eseményeinek mélyebb megértésére. Tette ezt akkor, amikor Izrael népét idegen hatalmak uralma következtében súlyos próbatételek érték, a szenvedés, a gyász és a szomorúság idején. Mint nagy hitű és elődeinek hagyományaira építő embernek, első gondolata az volt, hogy Istenhez fordul és a bölcsesség ajándékát kéri tőle. És az Úr nem tagadta meg tőle segítségét.

A könyv első soraitól kezdve Jézus, Sirák fia számos tanácsot ad az élet konkrét helyzeteire vonatkozóan, közöttük a szegénységére is. Ragaszkodik ahhoz, hogy a nehézségek közepette is bízunk kell Istenben: „Keményítsd meg szíved és légy állhatatos, a kísértés napján ne kapkodj el semmit. Ragaszkodj az Úrhoz és ne tágíts tőle, hogy életed végén majd felmagasztaljon. Mindent, ami rád szakad, tűrj el békességgel, maradj hűséges a megaláztatásban. Mert az aranyat tűzben próbálják, a kiválasztottakat meg a balsors kohójában. Bízzál az Istenben: gondodat viseli, járj egyenes úton és reménykedj benne. Akik Istent féltetik, várjátok kegyelmét, ne hagyjátok el, nehogy elessetek” (Sir 2,2–7).

2. Oldalról oldalra értékes tanácsokat találunk arra nézve, hogy hogyan kell viselkednünk Istennel, a Teremtővel szemben, aki szereti a teremtést, minden gyermeke iránt igazságos és gondoskodik róluk. Ez az állandó Istenre tekintés azonban nem távolíthat el attól, hogy az emberekre is figyeljünk, éppen ellenkezőleg, e kettő szorosan kapcsolódik egymáshoz.

Egyértelműen mutatja ezt a jelen üzenet mottója (vö. 7,29–36). Az Istenhez forduló ima, valamint a szegények és a szenvedők iránti szolidaritás elválaszthatatlan egymástól. Ahhoz, hogy az Úrnak tetsző istentiszteletet

mutassunk be, fel kell ismernünk, hogy minden egyes ember, legyen az a legszegényebb és leginkább megvetett is, Isten képmását hordozza. Ebből a felismerésből fakad Isten áldásának ajándéka, amelyet a szegények iránt tanúsított nagylelkűség jellemez. Az imádságra fordított idő ezért soha nem lehet indoka rászoruló embertársaink elhanyagolásának. Valójában éppen az ellenkezője igaz: az Úr áldása száll reánk, és az ima akkor ér célba, ha a szegények szolgálata kíséri.

3. Mennyire időszerű ez a régi tanítás a mi számunkra is! Isten Igéje túlmutat téren, időn, vallásokon és kultúrákon. A nagylelkűség, amely támogatja a szegényt, vigasztalja a szenvedőt, enyhíti a szenvedést, visszaadja méltóságát a kifosztottnak, feltétele a teljesen emberi életnek. A döntés, hogy figyelmet fordítunk a szegényekre és számos szükségletükre, nem függhet a rendelkezésre álló időtől, az egyéni érdekektől, sem személytelen társadalmi vagy lelkipásztori tervektől. Nem szabad, hogy a nárcisztikus tendencia, amely mindig saját énünket tolja előtérbe, elfojtsa Isten kegyelmének erejét.

Nehéz feladat figyelmünket a szegényeken tartani, de annál fontosabb ahhoz, hogy személyes és társadalmi életünket a megfelelő irányba fordítsuk. Nem szép szavakkal kell ezt tennünk, hanem sokkal inkább az isteni szeretet által vezérelve, saját életünket odaajándékozva. A Szegények Világnapjával minden évben hangsúlyozom ezt az Egyház számára alapvető igazságot, hogy a szegények mindig velünk vannak (vö. Jn 12,8) azért, hogy segítsenek a mindennapokban felfedezni Krisztus jelenlétét.

4. A szegénységben élő emberrel való találkozás mindig kihívást jelent és kérdéseket vet fel. Hogyan segíthetjük elő kirekesztettségének és szenvedésének megszűnését vagy legalább enyhülését? Hogyan tudunk segíteni neki a szellemi szegénységében? A keresztény közösség arra kapott meghívást, hogy részese legyen a megosztás tapasztalatának, tudva, hogy ezt a feladatot nem szabad másokra áthárítani. Annak érdekében, hogy támogatást nyújtsunk a szegényeknek, elengedhetetlen, hogy személyesen is megéljük az evangéliumi szegénységet. Nem érezhetjük „helyünkön magunkat” akkor, amikor az emberi család bármely tagja kirekesztett és háttérbe szorul. A sok szegény csendes kiáltása mindig és mindenütt első sorban, az Isten embereit kell, hogy megérintse meg, hogy hangot adhassanak nekik, megvédjék őket és szolidaritást vállaljanak velük a képmutatás és a be nem tartott ígéretek számos tapasztalatával szemben, illetve lehetővé tegyék számukra, hogy részesei legyenek a közösség életének.

Igaz, hogy az Egyház nem tud tökéletes megoldást javasolni, de Krisztus kegyelmével felkínálja a tanúságtételt és a megosztás gesztusait. Kötelességének érzi azt is, hogy felkarolja azok panaszát, akik a legszükségesebbeknek is híján

vannak. A keresztény közösség számára az, hogy mindenkit a közjó nagy értékére emlékeztessen, életfeladat, ami abban valósul meg, hogy nem feledkezünk meg senkiről, akinek az emberi mivoltát érintő alapvető szükségleteit semmibe veszik.

5. A kéz kinyújtása mindenekelőtt az ezt cselekvőknek segít felfedezni, hogy képesek vagyunk olyan dolgokra, amelyek az életnek értelmet adnak. Hány és hány kinyújtott kezét láthatunk minden nap! Sajnos egyre gyakoribb, hogy a rohanás a közömbösség örvényébe torkollik, így azt a sok jót, amit nap mint nap csendben és nagylelkűséggel tesznek, az ember már észre sem veszi. Így történik meg, hogy csak az életünk folyását megzavaró eseményekben nyílik meg a szemünk arra, hogy észrevegye a „közöttünk élő szentek” jóságát, „azokét, akik a közelünkben laknak, és akik Isten jelenlétének visszatükröződései” (*Gaudete et exsultate* apostoli buzdítás 7.), de akikről senki sem beszél. A rossz hírek elárasztják a címlapokat, a weboldalakat és a televíziót, azt sugallva, hogy a gonosz teljes mértékben győzedelmeskedik. De ez nem így van. Természetesen nincs hiány rosszindulatból és erőszakból, visszaélésből és a korrupcióból, de az életet a tisztelet és nagylelkűség hálója tartja meg, amely nemcsak ellensúlyozza a rosszat, hanem ösztönzést is ad az embernek, hogy túllépjen rajta és reménnyel teljen el.

6. A kéz kinyújtása egy jel: olyan jel, amely közvetlenül a közelségre, a szolidaritásra, a szeretetre utal. Hány és hány kinyújtott kezét láthatunk ezekben a hónapokban, amikor az egész világon végigsöpört egy vírus, fájdalmat és halált, kétségbeesést és zavart okozva. Az orvos kinyújtott kezét, aki minden beteggel törődik és keresi a megfelelő gyógymódot. A nővér és ápoló kinyújtott kezét, aki jóval a munkaidején túl is ápolja a beteget. A közigazgatásban dolgozó kinyújtott kezét, aki eszközökről gondoskodik a lehető legtöbb élet megmentése érdekében. A gyógyszerész kinyújtott kezét, aki számtalan kérésnek van kitéve az emberekkel való kockázatos találkozások folyamán. A pap kinyújtott kezét, aki gyötrelmes szívvel oszt áldást. Az önkéntes kinyújtott kezét, aki segíti az utcán élőket és azokat, akiknek ugyan van otthonuk, de nincs mit enniük. Az emberek egymás felé kinyújtott kezét, akik az alapvető szolgáltatások biztosítása és a biztonság fenntartása érdekében dolgoznak. És más kinyújtott kezeket is fel tudnánk sorolni, egész litániát állíthatnánk össze a jócselekedetekből. Mindezek a kezek szembeszegültek a fertőzéssel és a félelemmel, hogy támogatást és vigaszt nyújtsanak.

7. Ez a világjárvány váratlanul érkezett, meglepve, felkészületlenül érve minket, nagyfokú bizonytalanságot és tehetetlenséget okozva. A szegények felé kinyújtott kezek mégsem mondhatók váratlannak. Inkább tanúskodnak a felkészülésről arra, hogy felismerjük a szegényeket, hogy segítsük őket a szükség idején. Az irgalom eszközei nem improvizálhatók. Napi gyakorlásra

van szükség, ami azzal a felismeréssel kezdődik, hogy először nekünk van szükségünk egy felénk nyújtott kézre.

Ez a most átélt időszak sok biztosnak gondolt dolgot válságba juttatott. Szegényebbnek és gyengébbnek érezzük magunkat, mert megtapasztaltuk a határainkat és a szabadságunk korlátozását. A munkánktól és a legmélyebb érzelmektől való megfosztottság, valamint a megszokott emberi kapcsolatok hiánya hirtelen olyan horizontot nyitott meg előttünk, amelyet általában nem szoktunk észrevenni. Szellemi és anyagi gazdagságunk megkérdőjeleződött és felfedeztük magunkban a félelmet is. Bezárkóztunk otthonunk csendjébe, és újra felfedeztük, hogy mennyire fontos az egyszerűség és az, hogy figyelmünket az alapvető dolgokra irányítsuk. Elmélyítettük az igényünket egy új testvériség iránt, amely képes a kölcsönös segítségre és tiszteletre. Alkalmas idő ez arra, hogy „átérezzük, hogy szükségünk van egymásra, felelősséggel tartozunk másokért és a világot. (...) Már hosszú időt töltöttünk erkölcsi hanyatlásban, gúnyt űzve az etikából, a jóságból, a hitből, a tisztességből. (...) A társadalmi élet egész alapjának ez a lerombolása azt eredményezi, hogy egymásnak esünk saját érdekeink védelmében, az erőszak és a kegyetlenség új formái látnak napvilágot, és lehetetlenné válik, hogy kialakítsuk a környezet gondozásának valódi kultúráját” (Laudato si’ enciklika, 229.). Összefoglalva: a nagy gazdasági, pénzügyi és politikai válságok nem szűnnek meg addig, amíg hagyjuk, hogy a felelősség, amelyet mindenkinek éreznie kell felebarátai és minden ember iránt, valamiféle tehetetlenségbe süppedjen.

8. „A szegény felé is nyújtsd ki a kezedet” felszólítás tehát felelősségvállalásra és konkrét cselekvésre szóló meghívást jelent azok számára, akik sorsközösséget éreznek a többi emberrel. Felhívás arra, hogy a gyengébbek terheit hordozzuk, amint Szent Pál emlékeztet minket: „szeretettel szolgáljatok egymásnak. Mert az egész törvény ebben a mondatban teljeseedik be: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. (...) Hordozzátok egymás terhét” (Gal 5,13–14; 6,2). Az apostol azt tanítja nekünk, hogy a Jézus Krisztus halála és feltámadása által nekünk ajándékozott szabadság mindannyiunk számára felelősséget jelent, hogy szolgáljunk egymásnak, különös tekintettel a leggyengébbekre. Ez nem csupán egy választható lehetőség, hanem az általunk vallott hit hitelességének feltétele.

Jézus, Sirák fia könyve ismét segítségünkre siet: a leggyengébbek támogatására konkrét tetteket javasol, szuggesztív képeket használva. Először a gyász miatti gyengeségről ír: „Azoktól, akik sírnak, ne húzódjál félre” (7,34). A világjárvány időszaka mindannyiunkat bezárkózásra kényszerített; még azt is megakadályozta, hogy vigasztalást nyújtsunk és társául szegődjünk olyan barátoknak és ismerősöknek, akik elveszített szeretteiket gyászolják. A bibliai szerző így folytatja: „Ne légy rest, hanem látogasd meg a betegeket” (7,35).

Meg kellett tapasztalnunk, hogy nem tudunk ott állni a szenvedők mellett, ugyanakkor létezésünk törékenysége is tudatossá vált számunkra. Isten Igéje tehát soha nem hagy nyugodni és továbbra is a jóra ösztönöz bennünket.

9. „A szegény felé is nyújtsd ki a kezedet” – hangsúlyos ellentétben azoknak a viselkedésével, akik zsebre dugják a kezüket és nem engedik, hogy megérintse őket a szegénység, amelyért pedig gyakran maguk is felelősek. Mindennapi kenyerük a közömbösség és a cinizmus. Mekkora különbség azokkal a kezekkel szemben, amelyekről korábban írtunk! Mert vannak kinyújtott kezek, amelyek a számítógép billentyűzetén száguldanak és pénzeket mozgatnak a világ egyik pontjából a másikba, növelve ezáltal egyes oligarchák gazdagságát, valamint tömegek nyomorát vagy egész nemzetek összeomlását okozva. Vannak kinyújtott kezek, amelyek pénzt halmoznak fel fegyverek eladásával, amelyeket más (köztük gyermek-)kezek arra használnak, hogy halált és szegénységet vessenek. Vannak kinyújtott kezek, amelyek titokban halálos szereket adnak át, hogy gazdagodjanak, luxusban és pillanatnyi élvezetekben éljenek. Vannak kinyújtott kezek, amelyek illegális előnyöket nyújtanak a gyors és korrupt nyereség érdekében. És vannak, nem is kevesen, kinyújtott kezek, amelyek tiszteletreméltóságot színlelve olyan törvényeket írnak, amelyeket maguk nem tartanak be.

Ebben a környezetben „a kirekesztettek továbbra is várakoznak. Annak érdekében, hogy fenntartható legyen a másokat kirekesztő életstílus, vagy hogy ezzel az önző eszménnyel lehessen fellelkesíteni magunkat, kialakult a közömbösség globalizációja. Mintha észre se vettük volna, részvétlenné válunk mások fájdalomkiáltása hallatán; már nem sírunk mások drámája miatt, és nem is érdekel bennünket, hogy segítsünk rajtuk: mintha semmi közünk nem volna hozzájuk, és nem tartozna rájuk” (Evangélii gaudium apostoli buzdítás, 54.). Nem lehetünk elégedettek mindaddig, amíg a kezek, amelyek a halált vetik, nem változnak át az igazságosság és a béke eszközévé az egész világ számára.

10. „Bármit teszel, gondolj halálodra” (Sir 7,36). Ezzel zárja gondolatait Jézus, Sirák fia. A szöveg két értelmezést tesz lehetővé. Az első azt hangsúlyozza, hogy mindig szem előtt kell tartanunk életünk végét. A közös sorsunkon való elgondolkodás elősegítheti a tudatos viselkedést azokkal szemben, akik szegényebbek és akik nem rendelkeznek ugyanazokkal a lehetőségekkel, mint mi. Van egy másik értelmezés is, ami sokkal inkább a célt hangsúlyozza, amely felé mindannyian tartunk. Az életünk céljáról van szó, amely egy terv megvalósítását és egy út fáradhatatlan végigjárását kívánja meg. Minden munkálkodásunk célja csak a szeretet lehet. Ez az a cél, ami felé útnak indulunk és semmi sem téríthet el tőle. Ez a szeretet megosztást, odaadást és szolgálatot jelent, de azzal a felfedezéssel kezdődik, hogy előbb szerettek minket és a szeretetre kaptunk meghívást. Ez valósul meg akkor, amikor a gyermek

édesanyja mosolyát látva felismeri, hogy szeretik, csak azért, mert léteznek. Az a mosoly is, amelyet egy szegény embernek adunk, a szeretet forrása és lehetőséget nyit arra, hogy örömben éljünk. Ezért a kinyújtott kezek mindig gazdagodhatnak azok mosolyától, akik nem hangoztatják jelenlétüket és segítségüket, hanem egyszerűen csak boldogok attól, hogy Krisztus tanítványainak módján élnek.

Kísérjen minket Isten Anyja azon az úton, amelyen a szegényekkel naponta találkozunk, aki mindenki másnál inkább a szegények édesanyja. Szűz Mária közvetlen közélről ismeri a kirekesztettek nehézségeit és szenvedéseit, hiszen neki egy istállóban kellett Isten Fiát megszülnie. Heródes fenyegetése miatt menekült egy idegen országba jegyesével, Józseffel és a kisded Jézussal – a Szent Család évekig menekülteként élte életét. A Szegények Anyjához szóló ima egyesítse szeretett gyermekeit és mindazokat, akik Krisztus nevében szolgálják őket és alakítsa ki a kinyújtott kezekből a felismert testvériség közös ölelését.

Kelt Rómában, a Lateráni Szent Jánosnál, 2020. június 13-án, Páduai Szent Antal emléknapiján.